

Handläggare:
Monica Hector
08-508 29 765

2005.11.07
Dnr 2005-0308
(S-Dp 2001-07633-54)

Till stadsbyggnadskontoret

Ang förslag till detaljplan för del av Norra Djurgårdsstaden (västra delen av gasverksområdet)

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill skönhetsrådet anföra följande.

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett detaljplaneförslag för ett markområde som till stora delar inte omfattats av tidigare stads- eller detaljplan. Syftet är att möjliggöra att ny bostadsbebyggelse kan uppföras liksom kompletterande verksamheter som skola och service. De tretton kvarter som ingår i detaljplaneförslaget utgör en första etapp av det större planeringsarbete som pågår av området Hjorthagen-Värtahamnen-Frihamnen-Loudden.

Utgångspunkter

Rådet har studerat vad den nya bebyggelsen kan tänkas betyda för området i sig och för den omedelbara omgivningen. Slutsatsen är att det i huvudsak finns tre saker att värna:

- Nationalstadsparken
- Bobergs arkitektur
- Kopplingen till Hjorthagen

Nationalstadsparken som direkt gränsar till planeringsområdet och det ursprungliga gasverksområdet med Ferdinand Bobergs arkitektur utgör båda viktiga och karaktäristiska värden som bör vara utgångspunkten för planeringen av området. Det är också viktigt att Hjorthagenområdet med dess olika former av bebyggelse och omgivande park länkas samman med det nya bostadsområdet.

Det svåraste problemet är dock att förutse vilken inverkan ny bebyggelse kan få på det biologiska livet i det känsliga område som sammanlänkar Norra Djurgården med Gärdet (i vidaste mening). I stadsbyggnadskontorets rapport SBK 1997:8 Nationalstadsparkens ekologiska infrastruktur redovisas två för området mycket viktiga värdekärnor. Dessa ligger dels i norr, motsvarande kvarteren 5-7 i idékatalogen samt i Hjorthagsparken, d.v.s. punkthusen i kvarter 17-18. Med den nya stadsplanen måste man tillgodose behovet av hållbara spridningsvägar m.m. genom området och eventuellt låta byggnader utgå, alternativt omarbetas för att en fungerande ekomiljö ska kunna bevaras, eller ännu hellre stärkas.

Kritik

I underlaget till programmet för Hjorthagen-Värtahamnen-Frihamnen-Loudden ingår en väl genomarbetad landskapsanalys av Andersson Jönsson Landskapsarkitekter (2001). I planeringen har stadsbyggnadskontoret bortsett från landskapsanalysen och det är rådets uppfattning att man inte heller i särskilt hög grad beaktat den mångfald av synpunkter som förts fram från olika håll, inte minst om nödvändigheten att ta hänsyn till de värden som är förknippade med nationalstadsparken.

Rådet anser att planområdets olika delar har vitt skilda förutsättningar men att planeringen snarast utgått från en likartad exploatering i planområdets alla delar. Enligt rådet borde planen för de norra delarna och det viktiga mötet med nationalstadsparken innebära en lägre exploateringsgrad än i de södra som ju till stora delar är och tidigare varit plats för olika verksamheter. I landskapsanalysen betonas att de båda sidorna av Husarviken bör ses som ett landskapligt sammanhang. Planeringen bör utgå från att behålla detta område som ett sammanhållet rum. Vidare måste spridningskorridoren i planområdet prioriteras högre.

Rådet skulle önska att planförslaget visade större respekt för de byggnader som bär Ferdinand Bobergs signatur. Den nya bebyggelsen placeras tätt inpå gasverksområdets portvaktshus. Enligt rådets uppfattning bör även tvättstugan behållas och sambandet mellan byggnader, trädgård och den kulturhistoriskt värdefulla parken bevaras. Angöring till det nya *kortare* bostadshuset och tvättstugan bör dock få en annan lösning än en kvartersgata med vändplats som skär den naturliga kopplingen mellan de äldre husen och gasverksområdets park. Skönhetsrådet vill dock betona att tillkommande bebyggelse bör få en självständig och modern gestaltning.

Alternativa utgångspunkter för planläggningen

Med utgångspunkt från de tidigare nämnda grundförutsättningarna borde således Bobergs byggnader ha fått större utrymme i planeringen. Ett öppet stråk i anslutning till gasklockorna kan förbinda nationalstadsparken med Hjorthagen. Med lägre krav på exploatering kunde man ha beaktat kravet på ett öppet landskap i den västra delen av planområdet (norr om villorna) liksom platsen väster om Klockparken.

En av de ur stadsplaneringssynpunkt viktigaste uppgifterna är att skapa en koppling mellan det nya bostadsområdet och Hjorthagen som idag snarast är en isolerad enklav, omgiven av industrimiljöer och trafik. Rådet efterlyser därför ett mycket tydligare samband med Hjorthagens bebyggelse eftersom detta skulle kunna innebära en vitalisering av en stadsdel som länge haft problem med vikande invånarantal och försämrade service.

Den sydligaste delen av planområdet är med nuvarande förslag det minst problematiska förutsatt nödvändig hänsyn till omgivande natur- och kulturvärden. Undantaget är punkthusen som placerats i spridningsvägen på Hjorthagenbergets västsluttning. De tre punkthusen i söder bör därför utgå medan de fyra övriga som placeras på tidigare brukad och förorenad mark som måste saneras kan kvarstå.

Som kompensation för utebliven exploatering anser rådet att man bör satsa på de Värtan-nära partierna av området söder om Husarviken – alltså den östra, i huvudsak oexploaterade delen i höjd med vikens mynning. Vad säkerhetsbestämmelser och tidplaner för avveckling av spaltverket säger känner inte rådet till men här torde finnas ett omfattande utrymme som uppenbarligen är att räkna med i framtiden när det gäller bostadsplanering – ett område som för övrigt måste betecknas som mycket attraktivt. Den senare tillkomna bebyggelsen i öster har, enligt rådets bedömning, i varje fall ett betydligt lägre kulturhistoriskt värde än Bobergs anläggning.

Mötet mellan stadsfront och nationalstadspark

Rådet skulle vilja att stadsbyggnadskontoret i det fortsatta arbetet bearbetar mötet mellan nationalstadsparkens natur och den nya stadsfronten för att hitta balansen mellan ekotoper och sociotoper. Front är då egentligen ett felaktigt begrepp – det bör snarare vara ett fluster som överbryggar i stället för sätter gränser mellan bebyggelse och natur. Hushöjderna har vidare stor betydelse för upplevelsen av stadsmiljön från norr men likaså behöver naturen få en naturlig fortsättning in i den nya stadsdelen. Det finns enligt rådets uppfattning ingen anledning att här sätta upp strikta gränser och det får inte vara en poäng i sig att göra en front.

Slutsats

Rådet vill förespråka att detaljplaneförslaget bearbetas på flera punkter. I de norra kvarteren, i idékatalogen benämnda 1-4, bör ett öppnare möte mellan nationalstadsparkens natur och kvartersbebyggelsen skapas så att den ”flustereffekt” som ovan nämnts möjliggörs. Bebyggelsen bör vidare sänkas i höjd mot parkområdet.

I kvarteren 6-7 bör ett större respektavstånd hållas mellan den nya bostadsbebyggelsen och de två befintliga byggnaderna som *båda* bör bevaras. Enligt rådets uppfattning bör dessa två hus inte heller avskiljas från parkområdet. Här förespråkar rådet att man måste söka en annan lösning för angöringsmöjligheterna till bostadshuset respektive tvättstugan och portvaktstugan så att de äldre byggnaderna har kvar ett tydligt samband med parken och kontorshuset.

En av de viktigaste uppgifterna måste vara att se till så att spridningskorridorerna mellan de olika naturområden som omger planområdet är tillräckliga. Den svagaste länken är enligt rådet den smala passage som mötet mellan den lilla villabebyggda kullen och den planerade parken nedanför de två gasklockorna utgör. Rådet skulle här vilja se en omarbetning av planförslaget så att detta område får en större kontaktyta mellan de båda områdena, i första hand genom en minskad exploatering av kvarteren norr om korsningen mellan parkstråket och Gasverksvägen. Vidare anser rådet att byggnaden i parkens södra del bör tas bort.

Ur naturskyddssynpunkt är ett av de viktigaste områdena att bevara Hjorthagsparken. Rådet kan här acceptera att man bebygger den norra delen eftersom marken är förorenad och behöver saneras men de sydligaste tre husen, kvarter 18 i idékatalogen, bör utgå med hänvisning till att platsen utgör en biologisk värdekärna.

Den minskade exploateringsgrad som rådets synpunkter medför kan delvis lösas genom högre täthet och byggnadshöjder i kvarteren runt torget i planförslagets södra del. Vidare ser rådet möjlighet att bebygga området öster om gasverksområdet närmare Värtan med högre exploateringsgrad vilket ovan framhållits.

Slutligen en kommentar till namnet Norra Djurgårdsstaden som rådet finner olyckligt valt. Djurgårdsstaden är ett befintligt stadsområde på långt avstånd från gasverksområdet. Varför inte kalla området för Hjorthagen, eller möjligen Västra Hjorthagen? Hjorthagens status skulle med detta öka och som tidigare konstaterats behöver området stöttas genom inflyttning samt kopplingar som planförslaget möjliggör.

Anmälde ledamot F von Feilitzen särskilt yttrande enligt bilaga.

Stockholm som ovan
RÅDET TILL SKYDD FÖR STOCKHOLMS SKÖNHET

Hans Henrik Brummer

Martin Rörby

DE/US/MH

Bilaga till yttrande SR Dnr 2005-0308

Anmälde ledamot Fredrik von Feilitzen särskilt yttrande enligt följande:

”Den nya bebyggelsen får inte läggas för nära Husarviken (som dessutom bör återges litet av sin forna bredd) och husens höjd måste begränsas. Däremot är en bebyggelse i slutna, varierade kvarter fullt möjlig och snarast att rekommendera.

Hela trädgården vid f.d. portvaktshuset och tvättstugan (båda från 1893 och ritade av Ferdinand Boberg) med sina stora träd måste bevaras. Den intilliggande vägen är ursprunglig och kan behållas.

Norr om trädgården med de tre f.d. ingenjörsvillorna (som ingår i Nationalstadsparken) bör de alltför höga bostadshusen dras tillbaka så att betydligt mer naturmark sparas. För att kompensera för minskad exploatering kan områdets kringbyggda kvarter med fördel göras helt slutna.”